

KONJUNKTURBREV

BILD 1. IKEM-INDEX FÖR PERIODEN Q3 2016–Q4 2021 ÖVER INHEMSK FÖRSÄLJNING SAMT EXPORTEN (VOLYM I ÅRSTAKT). INDEXVÄRDE UNDER 100 MARKERAR AVMATTNING (KONTRAKTION).

Källa: IKEM

Ökade produktionsvolymmer – trots stora utmaningar

Den femtedel av svensk industri som utgörs av kemirelaterad produktion, läkemedel, kemi, plast och gummi samt raffinaderi lyckades växa något i volym under kvartal fyra 2021, trots breda utbudsrelaterade störningar. Kostnadsinflationen under kvartalet för rå-/insatsvara och ökade transport- och elkostnader under perioden drabbade framför allt delbranscherna plast och gummi samt kemi. Så mycket som en tredjedel av svensk plast- och gummiindustri gjorde driftuppehåll under kvartal fyra på grund av höga elpriser.

Svensk kemirelaterad produktion mötte en stark global

efterfrågan under kvartal fyra 2021. Industrin lyckades växa något i volym, trots utbudsrelaterade störningar. Faktum är att kemiindustrin ända sedan 2016, då IKEM började mäta utvecklingen, vuxit varje enskilt fjärde kvartal, inklusive det covidpåverkade fjärde kvartalet 2020. Överlag har produktionsutvecklingen inom IKEM-totalt resulterat i ett ökat samlat förädlingsvärde på både kvartals- och årsbasis under de senaste 5 åren.

Företagens ökade aktivitet under 2021, samt expansiva framtidsplaner yttrar sig även i fortsatt nettotillväxt av antalet anställda. Den positiva sysselsättningstrenden alltsedan det tredje kvartalet 2020 håller därmed i sig.

TABELL 1. IKEM-INDEX UPPBRUTET PER DELBRANSCH.

Index 100 motsvarar oförändrad utveckling (årstakt). Minvärde = 50, maxvärde = 150.

Källa: IKEM

	Inhemsk försäljning	Export	Sysselsatta	Investeringar	Kostnadsutvecklingen	Lönsamheten (EBIT)
Plast/gummi	110	108	117	119	147	103
Kemi	98	113	103	102	147	107
Läkemedel/raff	102	100	107	103	120	103
Totalt	102	105	107	105	133	104

Samtidigt skilde sig delbranscherna åt under fjärde kvartalet 2021. Det var plast och gummi samt kemi som växlade upp volymmässigt på exportmarknaden. Läkemedel och raffinaderier låg kvar på samma volymer som tidigare.

Helåret 2021 kan sammantaget beskrivas som ett starkt upphämningsår för den kemirelaterade industrin efter ett covidbelastat 2020. Samtidigt fortsätter pandemin att ställa till bekymmer för företagen på global nivå, med ett transport-haveri i botten och de återverkningar det har på både varuförsörjningskedjor och kostnader.

FLASKHALSAR STÖR ÖVER HELA LINJEN

Knappt 80 procent av företagen uppger att deras produktion bromsats av utbudsrelaterade faktorer. Allra tydligast påverkas plast-, gummi- och kemiindustrin. I stort sett alla företag uppger att de inte har lyckats få tag i tillräcklig mängd råvara. Dessutom har kostnaderna ökat kraftigt med ett index på 147, där 150 markerar det absoluta maxvärdet. Även läkemedel och raffinaderier upplever problem med tillgången på råvarumaterial. Men där har inte bristen åtföljts av lika kraftigt kostnadsuppgångar, index 120.

Utbudsbrister och ökade kostnader för transporter är även det ett problem som i huvudsak träffat plast- och gummi-producenterna och till mindre del kemisektorn. Läkemedelsföretag och raffinaderier upplever inga problem alls vad gäller transporter även om också de märker av en kostnadsinflation.

Bilden av att världsekonomin's främsta utmaningar fortsatt är relaterade till utbudssidan består således medan efterfrågan är fortsatt stor.

Trots dessa utbudsrelaterade hinder och ökade kostnader lyckades företagen under fjärde kvartalet till övervägande del möta (66 procent) eller till och med överträffa (31 procent) sina egna "produktionsprognoser".

När företagen lyckas med reptricket att få fram ökade mängder råvarumaterial och dessutom boka transporter kan de få avsättning för sin produktion. Och trots att pandemin återigen kopplat greppet om världsekonomin med restriktioner

TABELL 2. HAR FÖRETAGETS PRODUKTION PÅVERKATS NEGATIVT AV TRÖGHETER I DE GLOBALA VÄRDEKEDJORNA UNDER Q4 OCH HUR SER PROGNOSEN UT FÖR Q1 2022? PRODUKTIONEN HAR ELLER FÖRVÄNTAS:

Källa: IKEM

	Utfall Q4	Prognos Q1
Bromsats mycket	3%	2%
Bromsats en del	32%	23%
Bromsats en mindre del	44%	54%
Inte påverkats alls	21%	21%

och stora vakanser räknar företagen med att kunna öka sin produktion något under första halvåret 2022, uttryckt i index 107. Den uppskattade volymökningen sker mot bakgrund av ett första halvår 2021 med en tydlig produktionsåterhämtning. Samtidigt är företagen väl medvetna om att de utbudsmässiga utmaningarna ser ut att bita sig kvar ett tag. Enbart under kvartal ett 2022 räknar åtta av tio företag med att deras produktion kommer att begränsas i varierande utsträckning av utbudsstörningarna.

STORA BRISTER I DEN SVENSKA ELFÖRSÖRJNINGEN

En av de stora kostnadsutmaningarna under kvartal fyra var de skenande elpriserna i elområde 3 och 4. Kostnaderna för el sköt rejält i höjden för framför allt plast-, gummi- och läkemedelsindustrin samt raffinaderierna. Att kemiindustrin drabbats i mindre utsträckning sammanhänger sannolikt med att de företagen är stora elförbrukare som i större utsträckning säkrat sina elpriser i terminer. Särskilt gäller det den processinriktade kemiproduktionen.

Bristerna i den svenska elförsörjningen har alltmer seglat

upp som en ovälkommen utmaning vad gäller produktionsförutsättningarna för svensk industri. Huvuddelen av industri-företagen finns inom elområde 3 och 4 där elpriserna nådde rekordnivåer under slutet av 2021 och början av 2022.

Under kvartal fyra resulterade de höga elpriser i att en tredjedel av den svenska plast- och gummiindustrin gjorde driftuppehåll. Detta i ett läge när orderböckerna var fulltecknade. En helt unik åtgärd bland ett stort antal företag. Dessutom övervägde ytterligare ett av tio företag att göra samma sak.

Oavsett inställning till energikällan måste tajmingen för avvecklingen av två kärnreaktorer 2019 och 2020 i södra Sverige, parallellt med kraftigt försenade utbyggnader av överföringskablar mellan de norra och södra landsändarna, därför beskrivas som mycket olycklig ur ett industriperspektiv. Det ändrar på ett fundamentalt sätt produktionsförutsättningarna för den elberoende industrin, som dessutom skulle behöva öka sin elförbrukning för att klara klimatmålen.

INGEN SNABB LÖSNING I SIKTE

När företagen ombeds prognostisera hur elmarknaden kommer att utvecklas svarar en övervägande majoritet att de antingen inte vet eller att de inte tror det är möjligt att åstadkomma balans mellan utbud och efterfrågan på el de närmaste 15 åren. Knappt sex av tio företag räknar med att det är minst sex år bort för att åter komma tillbaka till en situation med stabila svenska elpriser. Hur agerar och rustar sig då den kemirelaterade industrin för en situation med en osäker och dyr svensk elförsörjning?

En absolut majoritet om 85 procent av plast- och gummiföretagen överväger olika metoder och investeringar för att bättre skydda sig mot de höga elpriserna. Bland kemi samt läkemedel och raffinaderi är det 53 procent respektive 43 procent. De relativt stora skillnaderna sammanhänger

TABELL 4. BEDÖMER NI ATT DEN SVENSKA ELPRODUKTIONEN KOMMER ATT KUNNA VÄXLA UPP LIKA SNABBT SOM EFTERFRÅGAN PÅ EL UNDER DE KOMMANDE 15 ÅREN?

Källa: IKEM

Ja	2%
Nej	58%
Vet ej	40%

TABELL 5. NÄR SER NI MÖJLIGHET TILL EN ÅTERGÅNG TILL MER STABILA (LÅGA) PRISER OCH EN SÄKER ELTILLGÅNG I SVERIGE. IKEM TOTALT.

Källa: IKEM

Inom det närmaste året	12%
Inom 1-2 år	14%
Inom 2-4 år	10%
Inom 4-6 år	9%
Inom 6-8 år	48%
>8 år	8%

förmodligen med de olika förutsättningar som råder mellan branscherna vad gäller att installera energibesparande teknik/utrustning.

Sju av tio plast- och gummiföretag överväger att investeringar i olika energibesparande tekniker, liksom ett av tre läkemedelsföretag. Hälften av plast- och gummiföretagen överväger att handla aktivt på elmarknaden, medan en

TABELL 3. PÅ VILKET SÄTT PÅVERKADES FÖRETAGET PRODUKTION UNDER Q4? ANDEL AV SAMTLIGA FÖRETAG.

Källa: IKEM

	Utbud: Svårt få tag på råvarumaterial	Utbud: Brist på plastprodukter	Utbud: Brist på lediga transporter	Kostnader: Kraftigt höjda kostnader för insats/råvara	Kostnader: Kraftigt ökade kostnader för transporter	Kostnader: Väsentligt dyrare elförbrukning
Plast/gummi	95%	61%	70%	96%	80%	91%
Kemi	39%	16%	25%	42%	41%	41%
Läkemedel/raff	58%	23%	1%	3%	24%	82%
Totalt IKEM	58%	27%	20%	30%	38%	70%

TABELL 6. PLANERAR FÖRETAGET FÖR ATT ANPASSA VERKSAMHETEN TILL EN OSÄKER ELTILLGÅNG? HUR I SÅ FALL?

Källa: IKEM

	Plast/gummi	Kemi	Läkemedel/raff	Totalt
Nej	15%	47%	57%	47%
Genom att aktivt handla el på elmarknaden	49%	15%	9%	17%
Genom investeringar i teknik för att anpassa elanvändningen till priset	7%	5%	25%	16%
Genom investeringar i teknik för att minska elbehovet	71%	19%	30%	33%
Genom prissäkring på el	29%	15%	17%	18%
Genom att flytta elkrävande produktion till annan produktionsanläggning i Sverige	0%	2%	6%	4%
Genom att flytta elkrävande produktion till annan produktionsanläggning i annat land	55%	13%	0%	13%

betydligt lägre andel av företagen i de två övriga delbranscherna överväger det. Att prissäkra elkonsumention är ytterligare en åtgärd som flest plast- och gummiföretag överväger.

Fem procent av gummi- och plastföretagen och tolv procent av kemiföretagen har investerat i egen elproduktion. Det handlar då oftast om solenergianläggningar. Ytterligare runt femton procent inom dessa branscher ser över möjligheterna att göra liknande investeringar.

Allvarligt ur ett svenskt industriperspektiv är att drygt hälften av plast- och gummiföretagen överväger att flytta delar av produktionen till annat land om de höga svenska elpriserna blir återkommande. Många plast- och gummiföretag tillhör internationella koncerner med anläggningar runt om i världen. Redan i dagsläget har enskilda företag skiftat över mer produktion till anläggningar i länder med lägre elpriser.

För kemi- och läkemedelsföretagen är detta till mindre del, eller inte alls, möjligt – åtminstone inte på kort sikt. På lång sikt kan dock investeringsviljan i de svenska anläggningarna påverkas av höga elpriser. De ingår som en viktig komponent i

hela den kostnadsbild som globala företag tittar på när de ska välja vilka anläggningar de ska fortsätta satsa på.

TABELL 8. PLANERAR ERT FÖRETAG FÖR EGEN ELPRODUKTION?

Källa: IKEM

	Plast/gummi	Kemi	Läkemedel/raff	Totalt
Ja	5%	12%	0%	5%
Nej, men vi har övervägt att göra det	16%	15%	9%	12%
Nej	79%	73%	91%	83%

TABELL 7. HAR FÖRETAGET GJORT DRIFTUPPEHÅLL PÅ GRUND AV DE SKENANDE ELKOSTNADERNA DET SENASTE ÅRET?

Källa: IKEM

	Plast/gummi	Kemi	Läkemedel/raff	Totalt
Ja	34%	0%	0%	6%
Nej, men vi har övervägt att göra det	9%	13%	0%	6%
Nej	56%	87%	100%	89%

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en knappt femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 304 miljarder kronor 2020. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunktur-enkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbrevet redovisas för varje kvartal.

För frågor kontakta:
Carl Eckerdal, chefekonom
070-497 11 98
carl.eckerdal@ikem.se

IKEM

Innovation and Chemical Industries in Sweden
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige
Box 55915 | SE 102 16 Stockholm | Sweden
www.ikem.se